

No Φ092.22/7335

GRECO

Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

18 Οκτωβρίου 2017

Greco-RC 4 (2017) 20

Τέταρτος Κύκλος Αξιολόγησης

Πρόληψη διαφθοράς βουλευτών, δικαστών και εισαγγελέων

ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΑ

Εγκρίθηκε από τη GRECO
κατά την 77η Σύνοδο της Ολομέλειας
(Στρασβούργο, 16-18 Οκτωβρίου 2017)

GRECO Γραμματεία

Συμβούλιο της Ευρώπης

www.coe.int/greco

F-67075 Strasbourg Cedex

Τηλ. +33 3 88 41 20 00

Γενική Διεύθυνση Ι

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

και Κράτους Δικαίου

Διεύθυνση Κοινωνίας της

Πληροφορίας και Δράσης

κατά του Εγκλήματος

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Έκθεση Συμμόρφωσης αξιολογεί τα μέτρα που έλαβαν οι ελληνικές αρχές για την εφαρμογή των συστάσεων που διατυπώθηκαν στην Έκθεση του Τέταρτου Κύκλου Αξιολόγησης για την Ελλάδα που εγκρίθηκε κατά την 68η Σύνοδο Ολομέλειας της GRECO (19 Ιουνίου 2015) και δημοσιοποιήθηκε στις 22 Οκτωβρίου 2015, μετά από εξουσιοδότηση από την Ελλάδα. Ο Τέταρτος Κύκλος Αξιολόγησης της GRECO ασχολείται με την «Πρόληψη της διαφθοράς βουλευτών, δικαστών και εισαγγελέων».

2. Όπως απαιτείται από τον Κανονισμό Διαδικασίας της GRECO, οι ελληνικές αρχές υπέβαλαν Έκθεση Κατάστασης σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν για την εφαρμογή των συστάσεων. Η GRECO παρέλαβε την έκθεση αυτή στις 8 Μαΐου 2017 και τη χρησιμοποίησε ως βάση για τη σύνταξη της Έκθεσης Συμμόρφωσης, μαζί με τις πληροφορίες που υποβλήθηκαν στη συνέχεια.

3. Η GRECO επέλεξε την Ιταλία και τη Σλοβενία να ορίσουν εισηγητές για τη διαδικασία συμμόρφωσης. Οι εισηγητές που διορίστηκαν ήταν ο κ. Gaetano PELELLA, Κοινοβουλευτικός σύμβουλος, επικεφαλής της Μονάδας Χρηματοδότησης Πολιτικών Κομμάτων του Κοινοβουλίου, για λογαριασμό της Ιταλίας, και η κ. Vita HABJAN BARBORIČ, επικεφαλής του Κέντρου Πρόληψης και Ακεραιότητας των Δημοσίων Υπηρεσιών, για λογαριασμό της Σλοβενίας. Για την εκπόνηση της Έκθεσης Συμμόρφωσης, επικουρήθηκαν από τη Γραμματεία της GRECO.

4. Η Έκθεση Συμμόρφωσης αξιολογεί την εφαρμογή κάθε μεμονωμένης σύστασης που περιέχεται στην Έκθεση Αξιολόγησης και διαμορφώνει μια συνολική εκτίμηση του βαθμού συμμόρφωσης του μέλους με αυτές τις συστάσεις. Η εφαρμογή οποιασδήποτε σύστασης σε εκκρεμότητα (εν μέρει ή μη εφαρμοσθείσας) θα αξιολογηθεί βάσει μιας περαιτέρω Έκθεσης Κατάστασης που θα υποβληθεί από τις αρχές, 18 μήνες μετά από την έγκριση της παρούσας Έκθεσης Συμμόρφωσης.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ

5. Η GRECO απηύθυνε 19 συστάσεις στην Ελλάδα με την Έκθεση Αξιολόγησης. Η συμμόρφωση με αυτές τις συστάσεις εξετάζεται παρακάτω.

Πρόληψη της διαφθοράς των βουλευτών

Σύσταση i.

6. *Η GRECO συνέστησε να διασφαλιστεί ότι τα νομοθετικά σχέδια, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τροπολογίες, θα υποβάλλονται σε επεξεργασία με επαρκές επίπεδο διαφάνειας και διαβούλευσης, ενώ θα προβλέπονται κατάλληλες προθεσμίες που θα επιτρέπουν την αποτελεσματικότητα των διαβουλεύσεων.*

7. Οι αρχές εξηγούν ότι η σημαντική αύξηση στη χρήση επειγουσών νομοθετικών διαδικασιών οφείλεται στις μεγάλες απαιτήσεις που απορρέουν από τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόζονται στην Ελλάδα από το 2010. Επίσης διευκρινίζουν ότι το άρθρο. 85 παρ. 3 των Πάγιων Εντολών, δεδομένης της παραίτησης από την υποχρέωση σύνταξης έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών και έκθεσης δημόσιας διαβούλευσης, έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και καλύπτει μόνο τα νομοσχέδια για την προετοιμασία και την επικύρωση κωδίκων, τα νομοσχέδια που προτείνει ο Πρόεδρος στο Κοινοβούλιο, προτάσεις για δημοψήφισμα, προτάσεις για την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, προτάσεις για τροποποιήσεις των Πάγιων Εντολών του Κοινοβουλίου, προτάσεις συνταγματικών τροποποιήσεων και τους εθνικούς και κοινοβουλευτικούς προϋπολογισμούς.

8. Ωστόσο, το 2016 εγκρίθηκε μία τροποποίηση των Πάγιων Εντολών (άρθρο 110), ορίζοντας πιο διαφανείς κανόνες για τη συζήτηση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμου επείγουσας φύσης, οι οποίες υπόκεινται πλέον σε πιο εκτεταμένες συζητήσεις. Η αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή μπορεί να αρνηθεί το χαρακτηρισμό ενός

νομοσχεδίου ή μιας πρότασης νόμου ως "επείγοντα" και να ζητήσει να ακολουθηθεί η συνήθης διαδικασία για την εξέταση της. Έχει επίσης επεκταθεί ο διαθέσιμος χρόνος για την εξέταση και συζήτηση των σχεδίων. Επιπλέον, από τις αρχές του 2015, οι διαδικασίες των κοινοβουλευτικών επιτροπών μεταδίδονται ζωντανά υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει ταυτόχρονη διαδικασία ολομέλειας.

9. Η GRECO θεωρεί ότι οι βελτιώσεις στην ταχεία νομοθετική διαδικασία που επιφέρει η τροποποίηση του άρθρου. 110 των Πάγιων Εντολών ήταν οριακές, παρέχοντας τη δυνατότητα να διεξάγονται τέσσερις συνεδριάσεις των επιτροπών για μια συνολική περίοδο δύο ημερών, αντί για τρεις που προβλέπονταν προηγουμένως. Οι κανόνες σχετικά με τις συζητήσεις στην Ολομέλεια φαίνονται αμετάβλητοι. Άλλες ανησυχίες της GRECO σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων όσον αφορά τη σαφήνεια των προτεινόμενων τροποποιήσεων και των συνεπειών τους και ο έλεγχος σχετικά με τη συμπερίληψη άσχετων τροπολογιών παραμένουν αναπάντητες.

10. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση i έχει υλοποιηθεί εν μέρει.

Σύσταση ii.

11. Η *GRECO* συνέστησε i) να προχωρήσει γρήγορα η υιοθέτηση ενός κώδικα δεοντολογίας για τα μέλη του Κοινοβουλίου και η θέσπιση ενός κατάλληλου μηχανισμού εντός του Κοινοβουλίου για την προώθησή του, τον έλεγχο και την επιβολή του και (ii) την ενημέρωση του κοινού σχετικά.

12. Οι αρχές αναφέρουν ότι το Κοινοβούλιο ενέκρινε τον νέο Κώδικα Δεοντολογίας για τα μέλη του στις 18 Απριλίου 2016. Είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο του Ελληνικού Κοινοβουλίου¹. Επιπλέον, είναι έτοιμο ένα εγχειρίδιο για τη λειτουργία του Κώδικα και αναμένεται να είναι διαθέσιμο στο κοινό τον Οκτώβριο του 2017,

---

¹ <http://www.hellenicparliament.gr/el/> (στην αριστερή πλευρά της σελίδας)

μετά την επικύρωσή του από την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας. Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της σύστασης, οι αρχές αναφέρουν ότι η υιοθέτηση του κώδικα δεοντολογίας έχει δημοσιοποιηθεί ευρέως, ιδίως μέσω ανακοινώσεων τύπου και μίας συνέντευξης τύπου. Έχει υπάρξει κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης για το περιεχόμενο του Κώδικα, καθώς και για τα καθήκοντα της Επιτροπής.

13. Η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της για την έγκριση του νέου Κώδικα Δεοντολογίας, τη δημοσίευσή του στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου και την ενημέρωση του κοινού σχετικά. Σημειώνει ότι ο υιοθετημένος κώδικας είναι σε γενικές γραμμές παρόμοιος με το σχέδιο που αξιολογήθηκε στην Έκθεση Αξιολόγησης και ειδικότερα ότι προβλέπει μηχανισμό ελέγχου και επιβολής από μία Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Για Την Κοινοβουλευτική Δεοντολογία και περιλαμβάνει σειρά κυρώσεων, καθώς προβλεπόταν από τη σύσταση.

14. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση ii έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση iii.

15. *Η GRECO συνέστησε τη θέσπιση κανόνων για την περιστασιακή δημοσιοποίηση πληροφοριών, όταν προκύψει σύγκρουση με τα ιδιωτικά συμφέροντα ενός βουλευτή.*

16. Οι αρχές υποστηρίζουν ότι το άρθρο. 3 του Κώδικα Δεοντολογίας ορίζει ότι όλοι οι βουλευτές πρέπει να ενημερώνουν τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου για κάθε κατάσταση που θα μπορούσε να προκαλέσει σύγκρουση συμφερόντων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Ο Πρόεδρος παραπέμπει το ζήτημα στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, η οποία ακούει τον ενδιαφερόμενο βουλευτή. Εάν η επιτροπή διαπιστώσει ότι υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων, απευθύνει σύσταση προς τον Πρόεδρο σχετικά με τις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν.

17. Η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της για την εισαγωγή, στον Κώδικα Δεοντολογίας, κανόνων σχετικά με την περιστασιακή αποκάλυψη των συγκρούσεων συμφερόντων των βουλευτών και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση iii έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση iv.

18. Η GRECO συνέστησε να εκπονηθούν επαρκείς και συνεπείς κανόνες σχετικά με την αποδοχή από τους βουλευτές δωρεών, φιλοξενίας και άλλων παροχών, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής υποστήριξης που παρέχεται στην κοινοβουλευτική εργασία, και να αναπτυχθούν εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης, αναφοράς και επιστροφής των απαράδεκτων παροχών.

19. Οι αρχές αναφέρουν ότι το άρθρο. 4 του Κώδικα Δεοντολογίας παρέχει έναν γενικό κανόνα κατά της παραλαβής δώρων και άλλων παροχών σε χρήμα ή σε είδος που θα μπορούσαν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την κοινοβουλευτική αμεροληψία και θέτει ως πιθανότητα τα δώρα άνω των 200 ευρώ είναι πιθανό να εγείρουν τέτοια θέματα αμεροληψίας. Τα δώρα κάτω της αξίας αυτής, που τυχόν ελήφθησαν στο πλαίσιο κοινοβουλευτικών δραστηριοτήτων πρέπει να δηλώνονται από τον βουλευτή, υπό την ευθύνη της κοινοβουλευτικής του ομάδας, στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας. Τα δώρα που υπερβαίνουν το κατώτατο όριο των 200 ευρώ πρέπει επίσης να δηλώνονται μαζί με γραπτή δήλωση του βουλευτή που να δικαιολογεί την αποδοχή τους. Σε περίπτωση αμφιβολίας από τον βουλευτή σχετικά με την πορεία των ενεργειών ή αν έχει υποβληθεί γραπτή αναφορά από οποιοδήποτε πρόσωπο κατά της αποδοχής δώρου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας εξετάζει το θέμα και λαμβάνει κάθε αναγκαία δράση. Η επιτροπή μπορεί επίσης να ενεργήσει αυτεπαγγέλτως. Σε περίπτωση αμφιβολιών ως προς την αξία ενός δώρου, η επιτροπή μπορεί να διατυπώσει γνώμη, ακολουθώντας ενδεχομένως τις συμβουλές των εμπειρογνομόνων. Σε περίπτωση παραβίασης του άρθρου 4 του Κώδικα Δεοντολογίας, ο Κώδικας καθορίζει την

υποχρέωση μεταφοράς της παροχής σε φιλανθρωπικό οργανισμό και προβλέπει μείωση μέχρι το ήμισυ της μηνιαίας αμοιβής του βουλευτή μέχρι τη συμμόρφωσή του. Οι αρχές αναφέρουν επίσης ότι μέχρι στιγμής δεν υπήρξε σχετική δήλωση ή εγγραφή δώρου στον ειδικό κατάλογο που τηρούσε η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας και καμία αναφορά κατά της αποδοχής δώρου.

20. Η GRECO λαμβάνει γνώση των κανόνων σχετικά με την αποδοχή δώρων και άλλων παροχών που περιλαμβάνονται στον Κώδικα Δεοντολογίας. Ανησυχεί ότι οι κανόνες αυτοί είναι αδύναμοι. Η GRECO θεωρεί ότι η αξία ενός δώρου δεν είναι το μόνο συναφές κριτήριο κατά την εκτίμηση του κινδύνου έναντι της αμεροληψίας του βουλευτή. Θα πρέπει επίσης να αναφερθούν ειδικά και άλλα κριτήρια, όπως το πλαίσιο στο οποίο δόθηκε το δώρο, η ταυτότητα και το πιθανό κίνητρο του δότη και κατά πόσο έχουν παραληφθεί από αυτόν / και άλλα δώρα, κάτω ή πάνω από το κατώτατο όριο. Η GRECO καλεί τις αρχές να επανεξετάσουν τις διατάξεις σχετικά με την αποδοχή των δώρων, προκειμένου να θεσπιστούν σαφέστεροι κανονισμοί. Σημειώνει επίσης την απουσία πρακτικής εφαρμογής των κανόνων, καθώς δεν έχει δηλωθεί κανένα δώρο, κάτω ή πάνω από 200 ευρώ, και δεν έχει υποβληθεί καμία αναφορά από την ημερομηνία υιοθέτησης του Κώδικα Δεοντολογίας τον Απρίλιο του 2016. Τέλος, σύμφωνα με την άποψη της GRECO, μια αντίφαση - ή τουλάχιστον μια έλλειψη συντονισμού - εξακολουθεί να υπάρχει στον ελληνικό νόμο: στην πραγματικότητα, αφενός, ο νόμος αριθ. 4281/2014 σιωπηρώς επιτρέπει στους βουλευτές να λαμβάνουν δώρα άνω των 3000 ευρώ. Από την άλλη πλευρά, ο νέος κώδικας δεοντολογίας έχει καθορίσει στα 200 ευρώ το όριο πάνω από το οποίο το δώρο προς τον βουλευτή θεωρείται πιθανή πηγή σύγκρουσης συμφερόντων. Όπως έχει ήδη επισημανθεί στην Έκθεση Αξιολόγησης, πολλά κράτη μέλη της GRECO επέλεξαν καταρχήν την απαγόρευση, η οποία συνδέεται συχνά με την υποχρέωση επιστροφής απαράδεκτων παροχών, με εξαιρέσεις σχετικά με τα δώρα ευγένειας, και ένα σύστημα δηλώσεων για τις λίγες κατηγορίες παροχών που είναι αποδεκτές (προσκλήσεις, φιλοξενία, εθιμοτυπικά και άλλα αγαθά που περνούν στην ιδιοκτησία του κοινοβουλίου). Οι πιο σοβαρές μορφές υποστήριξης θα έπρεπε

κανονικά να εμπίπτουν στους κανονισμούς και τον έλεγχο που προβλέπονται ειδικά για το πλαίσιο της πολιτικής χρηματοδότησης.

21. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση iv έχει υλοποιηθεί εν μέρει.

Σύσταση v.

22. *Η GRECO συνέστησε i) να αξιολογείται δεόντως η εφαρμογή των κανόνων περί επαγγελματικής επιλεξιμότητας και των ασυμβίβαστων που εφαρμόζονται στους βουλευτές και να εισαχθεί αναλόγως το αναγκαίο παράγωγο δίκαιο, όπως ήδη προβλέπεται ειδικότερα στο άρθρο 57 παράγραφος 4 του Συντάγματος · (ii) ότι πρέπει να επανεξεταστούν οι στόχοι και η αποτελεσματικότητα του άρθρου 8 του Ν. 3213/2003 σχετικά με τους περιορισμούς συμμετοχής των βουλευτών (και άλλων αξιωματούχων) σε υπεράκτιες εταιρείες, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις δήλωσης που προβλέπονται στον ίδιο νόμο.*

23. Οι αρχές αναφέρουν ότι το άρθρο. 8 και το άρθρο 2, παρ. 1 γ του Ν. 3213/2003 για τη δήλωση περιουσιακών στοιχείων έχουν τροποποιηθεί με το νόμο 4396/2016. Οι νέες διατάξεις διευκρινίζουν ότι οι βουλευτές - καθώς και αρκετές άλλες κατηγορίες προσώπων - δεν επιτρέπεται να συμμετέχουν, ούτε οι ίδιοι ούτε μέσω αντιπροσώπων, στη διοίκηση ή στο κεφάλαιο εταιρειών που έχουν την πραγματική ή την καταστατική τους έδρα σε ένα ξένο κράτος. Ούτε μπορούν να συμμετέχουν σε εταιρείες που έχουν την πραγματική ή καταστατική έδρα τους σε κράτος που δεν συνεργάζεται για φορολογικούς λόγους ή σε κράτος που έχει προνομιούχο φορολογικό καθεστώς, όπως ορίζεται από το άρθρο. 65 του Ν. 4172/2013 και τις υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή του. Αυτή η διπλή απαγόρευση γίνεται για λόγους έμφασης, για να καταδείξει τη σημασία που αποδίδεται στο ότι οι βουλευτές και άλλα πολιτικά εκτεθειμένα πρόσωπα πρέπει να αποφεύγουν τις υπεράκτιες εταιρείες πάση θυσία. Όσον αφορά τις υποχρεώσεις δήλωσης, οι Βουλευτές δεν αναμένεται να δηλώσουν τις μετοχές τους σε ξένες ή υπεράκτιες εταιρείες, δεδομένου ότι θεωρείται ότι δεν διαθέτουν τέτοιες μετοχές.

Εάν δηλώσουν τέτοιες μετοχές, ομολογούν το αδίκημα συμμετοχής σε αλλοδαπή ή υπεράκτια εταιρεία (άρθρο 8 παρ. 3 του Ν. 3213/2003). Άλλοι υπάλληλοι που καλύπτονται από το νόμο και δεν υπόκεινται στην απαγόρευση περί αλλοδαπών εταιρειών πρέπει να δηλώσουν τις μετοχές τους σε αυτές τις εταιρείες.

24. Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της σύστασης, η GRECO σημειώνει τις αλλαγές που αναφέρθηκαν σχετικά με το Άρθρο 8 του Ν. 3213/2003 και το γεγονός ότι έχει οριστεί η έννοια της υπεράκτιας εταιρείας, η οποία ήταν μία από τις ανησυχίες που εκφράστηκαν στην Έκθεση Αξιολόγησης. Χαιρετίζει επίσης τις διευκρινίσεις που παρείχαν οι ελληνικές αρχές σχετικά με τους περιορισμούς και τις υποχρεώσεις δήλωσης που ισχύουν για τους βουλευτές. Όσον αφορά το πρώτο μέρος της σύστασης, οι αρχές δεν αναφέρουν κανένα μέτρο εφαρμογής.

25. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση ν έχει υλοποιηθεί εν μέρει.

Σύσταση vi.

26. *Η GRECO συνέστησε την εκπόνηση κανόνων για την αποτροπή της κατάχρησης εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με ένα ευρύτερο φάσμα θεμάτων που δεν περιλαμβάνονται απαραίτητως στο ποινικό αδίκημα της διάδοσης κρατικών απορρήτων.*

27. Οι αρχές αναφέρουν ότι το άρθρο. 5 του Κώδικα Δεοντολογίας ορίζει ότι οι βουλευτές δεν πρέπει να χρησιμοποιούν εμπιστευτικές πληροφορίες και έγγραφα που περιήλθαν στη γνώση τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους για δικό τους οικονομικό όφελος ή για οικονομικό όφελος τρίτου. Εάν ένας βουλευτής γνωστοποιήσει τέτοιες πληροφορίες σε τρίτους, «λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η αιτιολόγηση της απόφασής του, σε συνδυασμό με τις αρχές της διαφάνειας και της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος».

28. Η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της για την εισαγωγή στον Κώδικα Δεοντολογίας ενός κανόνα για την πρόληψη της κατάχρησης εμπιστευτικών πληροφοριών και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση vi έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση vii.

29. Η *GRECO* συνέστησε τη θέσπιση κανόνων για το πώς οι βουλευτές ασχολούνται με τους εκπροσώπους ομάδων ειδικών συμφερόντων και με άλλα τρίτα μέρη που επιδιώκουν να επηρεάσουν την κοινοβουλευτική διαδικασία.

30. Οι αρχές εξηγούν ότι ο Κώδικας Δεοντολογίας απαιτεί από τους βουλευτές να απέχουν από καταστάσεις που δημιουργούν συγκρούσεις συμφερόντων. Αυτό περιλαμβάνει τις συγκρούσεις ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων άσκησης πίεσης, καθώς ο ορισμός των συγκρούσεων συμφερόντων στον Κώδικα αναφέρεται στην άμεση ή έμμεση εξυπηρέτηση ιδιωτικού συμφέροντος είτε σε προσωπικό επίπεδο είτε οποιοδήποτε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

31. Η GRECO συμφωνεί ότι ο προαναφερόμενος κανόνας συνάδει σε κάποιο βαθμό με την εφαρμογή της σύστασης. Ωστόσο, η σύσταση ζητεί ευρύτερη αναγνώριση του ζητήματος της άσκησης πίεσης στο Κοινοβούλιο της Ελλάδας και καλύτερη προστασία του κοινοβουλευτικού έργου από εξωτερικές επιρροές και κίνδυνο κατάχρησης όσον αφορά το ευρύτερο φάσμα κοινοβουλευτικών δραστηριοτήτων, όχι μόνο σε σχέση με τη θέσπιση νομοθεσίας.

32. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση vii έχει υλοποιηθεί εν μέρει.

Σύσταση viii.

33. Η *GRECO* συνέστησε να επανεξεταστεί το σύστημα δήλωσης περιουσιακών καταστάσεων, εσόδων και συμφερόντων, ώστε να αντικατοπτρίζονται επαρκώς όλες οι

σχετικές πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των οφειλών και των υποχρεώσεων, και να διασφαλιστεί ότι οι δηλώσεις είναι προσβάσιμες στο κοινό εύκολα και για επαρκές χρονικό διάστημα.

34. Οι αρχές αναφέρουν ότι το άρθρο. 2 παρ. 1 ix του Ν. 3213/2003 όπως τροποποιήθηκε, προβλέπει ότι τα πρόσωπα που υπόκεινται σε απαιτήσεις δήλωσης περιλαμβάνουν τις δανειακές υποχρεώσεις τους έναντι εγχώριων και ξένων πιστωτικών και τραπεζικών ιδρυμάτων, άλλων νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου και φυσικών προσώπων. Αυτό περιλαμβάνει όλα τα χρέη που απορρέουν από διοικητικές κυρώσεις, πρόστιμα, φόρους και τέλη προς το κράτος και τις τοπικές αρχές και εισφορές σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, που ξεπερνούν τα 5.000 ευρώ. Οι δηλώσεις υποβάλλονται ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας www.prothen.gr.

35. Σύμφωνα με το άρθρο. 2 παρ. 3, όπως τροποποιήθηκε, του ίδιου νόμου, οι δηλώσεις περιουσιακών καταστάσεων δημοσιοποιούνται στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου, υπ' όψη του προέδρου της επιτροπής που προβλέπεται από το άρθρο 3Α. Η δημοσιοποίηση πραγματοποιείται μετά τον έλεγχο και, εν πάση περιπτώσει, εντός τριών μηνών από την υποβολή της δήλωσης. Οι δηλώσεις παραμένουν online (δημοσιευμένες στο διαδίκτυο) για διάστημα τριών ετών από τη λήξη της θητείας των δηλούντων. Οι πληροφορίες που μπορούν να βλάψουν τη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος ή της οικογένειάς του (όπως διεύθυνση κατοικίας, πινακίδες κυκλοφορίας οχημάτων, αριθμός φορολογικού μητρώου κ.λπ.) εξαιρούνται από τη δημοσίευση.

36. Η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της διότι οι ανησυχίες που οδήγησαν στη σύσταση ελήφθησαν επαρκώς υπόψη. Οι δηλώσεις πρέπει τώρα να υποβάλλονται ηλεκτρονικά, τα στοιχεία που πρέπει να παράσχονται σχετικά με τις οφειλές και τις υποχρεώσεις διευκρινίστηκαν και επεκτάθηκαν και η GRECO είναι ικανοποιημένη με το γεγονός ότι οι δηλώσεις θα παραμένουν στο διαδίκτυο έως τρία χρόνια μετά τη λήξη της θητείας του δηλούντος.

37. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση viii έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση ix.

38. *Η GRECO σύστησε η νεοσυσταθείσα Επιτροπή Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης να τεθεί σε λειτουργία το συντομότερο δυνατό και να λάβει όλα τα αναγκαία μέσα για την αποτελεσματική και ενεργητική εκτέλεση των καθηκόντων της και να υποβάλλει περιοδικές και δημόσιες εκθέσεις σχετικά με τα αποτελέσματα της δραστηριότητάς της.*

39. Οι αρχές δηλώνουν ότι η Επιτροπή Ελέγχου Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης είναι πλέον πλήρως λειτουργική. Η διάρθρωσή της έχει αλλάξει από το 2016 και η Επιτροπή λειτουργεί πλέον υπό ένα πιο ανεξάρτητο σύστημα αποτελούμενο από εννέα μέλη². Η Επιτροπή Ελέγχου λαμβάνει τις αποφάσεις της με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών, υπό τον όρο ότι είναι παρόντα περισσότερα από τα μισά μέλη και υπό τον όρο ότι τουλάχιστον δύο από αυτά είναι δικαστικοί λειτουργοί. Υποστηρίζεται από ειδική υπηρεσία, αποτελούμενη από 20 μέλη του προσωπικού και τίθεται ως επικεφαλής ένας ειδικός αποσπασμένος από την Ειδική Γραμματεία του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος. Το Κοινοβούλιο ενέκρινε ομόφωνα στις 5 Αυγούστου 2016 τον Κανονισμό Λειτουργίας της Επιτροπής Ελέγχου και της Ειδικής Υπηρεσίας³.

---

² Η Επιτροπή Ελέγχου συγκροτείται από τον Πρόεδρο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας (που προεδρεύει της Επιτροπής), έναν Αρεοπαγίτη, ένα Σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έναν Σύμβουλο της Επικρατείας, έναν Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας, τον Πρόεδρο της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, το Συνήγορο του Πολίτη, Βουλευτή της μεγαλύτερης σε δύναμη κοινοβουλευτικής ομάδας που μετέχει στην κυβέρνηση και Βουλευτή της μεγαλύτερης σε δύναμη κοινοβουλευτικής ομάδας που δεν μετέχει στην κυβέρνηση. Για κάθε τακτικό μέλος ορίζεται και ένας αναπληρωτής.

³ http://www.et.gr/idoscs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wFHp_31M9ESQXdtvSoClrL8NFVwjN9oWbZ5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V68knBzLCmTXKaO6fpVZ6Lx3UnKI

40. Η μορφή και το περιεχόμενο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και των δηλώσεων οικονομικών συμφερόντων διευκρινίστηκαν περαιτέρω και αναλυτικά και, όπως εξηγήθηκε παραπάνω, οι δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης υποβάλλονται πλέον ηλεκτρονικά. Σύμφωνα με το νόμο 4389/2016, η Επιτροπή Ελέγχου υποχρεούται να ελέγχει υποχρεωτικά: α) τον πρωθυπουργό, β) τους επικεφαλής των πολιτικών κομμάτων που εκπροσωπούνται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο ή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και τους επικεφαλής των πολιτικών κομμάτων που λαμβάνουν κρατική χρηματοδότηση, γ) τους Υπουργούς και τους Υφυπουργούς, δ) τα μέλη του Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ε) τους περιφερειακούς διοικητές, δημάρχους και τα πρόσωπα που διαχειρίζονται τα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων. Αυτό αντιπροσωπεύει 694 δηλώσεις περιουσιακών καταστάσεων το 2013, 754 το 2014 και 849 το 2015. Ο έλεγχος των δηλώσεων περιουσιακών καταστάσεων άλλων προσώπων εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Ελληνικής Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών.

41. Όσον αφορά τις εκθέσεις της Επιτροπής Ελέγχου, το άρθρο. 3Α παρ. 5 του Ν. 3213/2003 ορίζει ότι η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει έως τις 31 Μαρτίου κάθε έτους στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας του Κοινοβουλίου και στους Υπουργούς Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκθεση δραστηριοτήτων σχετικά με τις δραστηριότητες του προηγούμενου έτους. Η έκθεση αυτή δημοσιεύεται στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου⁴ εντός μίας εβδομάδας από την παραλαβή της και παραμένει αναρτημένη επί επτά έτη. Οι δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής Ελέγχου δημοσιεύονται επίσης στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου⁵.

3nP8NxdnJ5r9cmWyJWelDvWS_18kAEhATUkJb0x1LIIdQ163nV9K--td6SIudJot_N0el_4FZdrccSEYzy4OG5aKpnozkaL6e-r5UOo

⁴ <http://epitropielegxou.parliament.gr/Ανακοινώσεις/Λοιπές-ανακοινώσεις-και-δελτία-τύπου>

⁵ <http://www.hellenicparliament.gr/Organosi-kai-Leitourgia/epitropi-elegxou-ton-oikonomikon-ton-komaton-kai-ton-vouleftwn/dilosi-periousiakis-katastasis-arxiki>

42. Τέλος, ο νόμος 3213/2003 προβλέπει τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής Ελέγχου και των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών. Ειδικότερα, η Επιτροπή Ελέγχου μπορεί να αποφασίσει να μεταφέρει υποθέσεις στον αρμόδιο εισαγγελέα ή / και στον Γενικό Επίτροπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εάν ο έλεγχος αποδείξει ότι υπήρξαν παραβιάσεις ή υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω έρευνες. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, 21 περιπτώσεις μεταφέρθηκαν στον αρμόδιο εισαγγελέα για έλλειψη υποβολής, καθυστερημένη υποβολή ή ελλιπή υποβολή δηλώσεων περιουσιακών καταστάσεων κατά τα έτη 2013-2015. Η Επιτροπή Ελέγχου εφαρμόζει επίσης μια διαδικασία περαιτέρω παρακολούθησης για την προώθηση πιο συστηματικής συνεργασίας με αυτές τις αρχές.

43. Η GRECO χαιρετίζει την τροποποιημένη σύνθεση της Επιτροπής Ελέγχου, στην οποία μόνο τρία από τα εννέα μέλη είναι τώρα βουλευτές και μόνο δύο από αυτούς ορίζονται από εκπροσώπους της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας. Εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για τις πληροφορίες που παρέχονται όσον αφορά την ικανότητα, τη δραστηριότητα και τις τακτικές δημόσιες εκθέσεις της Επιτροπής σχετικά με τη δραστηριότητά της. Ενθαρρύνει την Επιτροπή να αναπτύξει περαιτέρω τη δραστηριότητά της προκειμένου να πραγματοποιείται ουσιαστικός έλεγχος του περιεχομένου των δηλώσεων περιουσιακών καταστάσεων.

44. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση ix έχει εφαρμοστεί ικανοποιητικά.

Σύσταση x.

45. *Η GRECO συνέστησε να ληφθούν αποφασιστικά μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες για την άρση της ασυλίας των βουλευτών δεν παρεμποδίζουν ή αποτρέπουν ποινικές διαδικασίες κατά των βουλευτών που θεωρείται ότι διέπραξαν αδικήματα που σχετίζονται με τη διαφθορά, ιδίως με τον καθορισμό σαφών κανόνων και κριτηρίων σε αυτόν τον τομέα.*

46. Οι αρχές εξηγούν ότι σύμφωνα με το άρθρο. 83 παρ. 3 των Πάγιων Εντολών, ο μόνος λόγος για την μη άρση της βουλευτικής ασυλίας είναι εάν οι πράξεις που αποδίδονται στον βουλευτή έλαβαν χώρα κατά την διεξαγωγή των κοινοβουλευτικών ή πολιτικών του καθηκόντων (ή αν θεωρείται ότι η δίωξη έχει πολιτικό κίνητρο). Σύμφωνα με τις αρχές, διαπιστώνεται στην πρακτική της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, η οποία χειρίζεται τις αναφορές για την άρση της ασυλίας, ότι οι πράξεις δωροδοκίας δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι εμπίπτουν στα κοινοβουλευτικά ή πολιτικά καθήκοντα. Η Επιτροπή δεν εξετάζει την ουσία των πολιτικών ή οικονομικών επιπτώσεων των εικαζόμενων πράξεων, παρά μόνο αν προβάλλεται αξιόποινη συμπεριφορά. Σε αυτή την περίπτωση, αίρεται η ασυλία του βουλευτή.

47. Κατά συνέπεια, κατά την περίοδο 2015-2017, η επιτροπή έλαβε ένα αίτημα άρσης της βουλευτικής ασυλίας για αδικαιολόγητη χρηματική παροχή, το οποίο έγινε δεκτό. Άλλες επτά αιτήσεις αφορούσαν πολιτικές αποφάσεις και τις οικονομικές τους συνέπειες ή επιπτώσεις. Η επιτροπή εξέτασε τις επίσημες συνέπειες αυτών των αποφάσεων για τα δημόσια οικονομικά. Δύο αιτήσεις έγιναν δεκτές και πέντε απορρίφθηκαν. Οι αρχές τονίζουν ότι σε ορισμένες από τις περιπτώσεις αυτές, οι εν λόγω βουλευτές ήταν μέλη συλλογικών διοικητικών οργάνων που εξέδωσαν αποφάσεις που προβλήθηκαν ως επίσημες για τα δημόσια οικονομικά. Κατά την τρέχουσα κοινοβουλευτική περίοδο (από τον Οκτώβριο του 2015), συζητήθηκαν συνολικά 44 αιτήσεις άρσης της ασυλίας και έγιναν δεκτές 14. Κατά την προηγούμενη κοινοβουλευτική περίοδο (Φεβρουάριος 2015 - Αύγουστος 2015), συζητήθηκαν 11 αιτήματα και έγιναν δεκτά τέσσερα.

48. Η GRECO σημειώνει ότι δεν έχουν ληφθεί μέτρα για την εφαρμογή της σύστασης και ότι ο αριθμός των αρνήσεων άρσης της βουλευτικής ασυλίας εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον αριθμό των εγκεκριμένων αιτημάτων. Υπενθυμίζει ότι η έκθεση αξιολόγησης ζήτησε την εφαρμογή κατάλληλων κριτηρίων ή διαδικασιών για την άρση των ασυλιών, ενόψει των συνεχιζόμενων περιοριστικών πρακτικών.

49. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση x δεν έχει εφαρμοστεί.

Σύσταση xi.

50. *Η GRECO συνέστησε, στο πλαίσιο μιας διακηρυγμένης πολιτικής ακεραιότητας, να αναπτυχθούν αποτελεσματικοί εσωτερικοί μηχανισμοί για την προώθηση, την ευαισθητοποίηση και την εξασφάλιση της ακεραιότητας στο Κοινοβούλιο στα πλαίσια μίας συλλογικής προσπάθειας (π.χ. κατάρτιση, συζητήσεις για δεοντολογία και ακεραιότητα, ευαισθητοποίηση για δωροδοκία και άλλα αδικήματα που σχετίζονται με τη διαφθορά) και σε ατομική βάση μέσω συμβουλευτικής εμπιστευτικού χαρακτήρα σε προβληματικές καταστάσεις.*

51. Οι αρχές υποδεικνύουν ότι η υιοθέτηση του Κώδικα Δεοντολογίας των βουλευτών θεωρείται μηχανισμός για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης του κοινού και της ευαισθησίας σε θέματα ακεραιότητας. Ο κώδικας συζητήθηκε σε τρεις κοινές συνεδριάσεις των επιτροπών Πάγιων Εντολών και Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας, ενώ το θέμα συζητείται από το 2014, όταν καταρτίστηκε το πρώτο σχέδιο κώδικα. Σε αυτές τις επιτροπές συμμετείχαν βουλευτές από όλα τα πολιτικά κόμματα και συνέβαλαν στην τελική διατύπωση του κειμένου. Το κείμενο εγκρίθηκε από την ολομέλεια του Κοινοβουλίου με συντριπτική πλειοψηφία και σε κλίμα συναίνεσης μετά από εκτεταμένες συζητήσεις.

52. Ο Κώδικας Δεοντολογίας έχει αναρτηθεί στον ιστότοπο του Κοινοβουλίου μαζί με τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα που απορρέουν από το Σύνταγμα και τις Πάγιες Εντολές. Όλα τα πειθαρχικά μέτρα ανακοινώνονται στην Ολομέλεια κατά τη διάρκεια δημόσιας συνεδρίασης που μεταδίδεται ζωντανά από το κανάλι της Βουλής, ενώ τα πρακτικά διατίθενται στο κοινό μέσω της ιστοσελίδας του Κοινοβουλίου. Ένα εγχειρίδιο για τη λειτουργία του Κώδικα, το οποίο θα περιλαμβάνει τεχνικές λεπτομέρειες για την εφαρμογή του Κώδικα, αναμένεται να είναι σύντομα διαθέσιμο στο κοινό. Παράλληλα θα δημοσιευθεί ένας πλήρης οδηγός

που θα καλύπτει τον Κώδικα, το εγχειρίδιο, τις σχετικές διατάξεις για τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των βουλευτών και θα είναι επίσης διαθέσιμος στο κοινό. Επιπλέον, στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου βρίσκεται υπό κατασκευή ένας ειδικός σύνδεσμος που θα παρέχει πληροφορίες για όλα τα θέματα δεοντολογίας και διαφάνειας - συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών καταστάσεων, των ενεργειών για την άρση της ασυλίας κλπ.

53. Η GRECO συμφωνεί ότι η προετοιμασία η υιοθέτηση του Κώδικα Δεοντολογίας των βουλευτών ως μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας μπορεί να επιφέρει βελτίωση της ευαισθητοποίησης των Βουλευτών σχετικά με θέματα ακεραιότητας. Η προετοιμασία ενός οδηγού και ενός εγχειριδίου σχετικά με την εφαρμογή του Κώδικα και η δημοσίευση σχετικών πληροφοριών στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου είναι επίσης θετικά μέτρα. Πρέπει ωστόσο να γίνουν περισσότερα για να προωθηθεί η ακεραιότητα ως μέρος μιας συνεχούς πολιτικής στο Κοινοβούλιο. Αυτό περιλαμβάνει τη διοργάνωση εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και κατάρτισης για την παρουσίαση του Κώδικα και των δικαιωμάτων και των καθηκόντων των βουλευτών, ιδίως στους νεοεκλεγέντες βουλευτές που ενδέχεται να μην έχουν συμμετάσχει στις συζητήσεις που οδήγησαν στην έκδοση του Κώδικα. Είναι επίσης απαραίτητη η δημιουργία χώρου για εμπιστευτική παροχή συμβουλών σε βουλευτές που ενδέχεται να έχουν ερωτήσεις ή διλήμματα σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

54. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση xi έχει εν μέρει εφαρμοστεί.

Πρόληψη της διαφθοράς δικαστών και εισαγγελέων

Σύσταση xii.

55. Η GRECO συνέστησε (i) την αναθεώρηση της μεθόδου επιλογής όσον αφορά τις ανώτερες θέσεις των δικαστών και των εισαγγελέων, έτσι ώστε να εμπλακούν οι συνάδελφοί τους στη διαδικασία και (ii) να μελετηθεί το ενδεχόμενο τροποποίησης των όρων για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης.

56. Οι αρχές υποδεικνύουν ότι η τροποποίηση της διαδικασίας επιλογής και της πειθαρχικής δίωξης όσον αφορά τις ανώτατες θέσεις των δικαστών απαιτεί την τροποποίηση του άρθρου. 91 παρ. 1 του Συντάγματος. Εξάλλου, το Άρθρο 99 του Ν. 1756/1988 με θέμα "Ο Κώδικας Οργάνωσης των Δικαστηρίων και του Καθεστώτος των Δικαστών" τροποποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο. 46 παρ. 3 του Ν. 4356/2015⁶. Κατά συνέπεια, η άσκηση πειθαρχικής δίωξης κατά δικαστών και εισαγγελέων επεκτάθηκε και στους προέδρους των ανώτατων δικαστηρίων.

57. Η GRECO σημειώνει ότι δεν έχουν ληφθεί μέτρα για την εφαρμογή της σύστασης όσον αφορά τις ανώτερες θέσεις δικαστών και εισαγγελέων και ότι είναι αναγκαία μια συνταγματική τροποποίηση. Όσον αφορά την τροποποίηση του άρθρου. 99 του Ν. 1756/1988, η GRECO σημειώνει ότι αφορά την κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας κατά των τακτικών δικαστών και εισαγγελέων. Παρατηρεί επίσης ότι άλλα μέλη των ανώτατων δικαστηρίων είχαν ήδη αυτό το δικαίωμα πρωτοβουλίας.

58. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση xii δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή.

---

⁶ Άρθρο 99 παρ.1 όπως τροποποιήθηκε (οι αλλαγές είναι υπογραμμισμένες):

1. Αρμόδιοι για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης είναι:

α) ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς,

β) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Συμβουλίου της Επικρατείας,

γ) ο πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας και ο αντιπρόεδρος που προεδρεύει στο Συμβούλιο Επιθεώρησης των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων για τους δικαστικούς λειτουργούς των διοικητικών δικαστηρίων,

δ) ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο προϊστάμενος της επιθεώρησης για όλους τους δικαστικούς λειτουργούς των πολιτικών-ποινικών δικαστηρίων, εκτός από τα μέλη του Αρείου Πάγου,

ε) ο πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και ο αρχαιότερος από τους κληρωθέντες, κατά το άρθρο 82, στο Συμβούλιο Επιθεώρησης, αντιπροέδρους (τακτικούς και αναπληρωματικούς), για τους παρέδρους, τους εισηγητές και τους δόκιμους εισηγητές του Ελεγκτικού Συνεδρίου»

Σύσταση xiii.

59. Η GRECO συνέστησε i) οι δικονομικοί κανόνες να παρέχουν περαιτέρω εγγυήσεις για μείωση των καθυστερήσεων πριν από το στάδιο της απόφασης και ότι οι διάλογοι μέσω των οποίων μπορούν να υποβληθούν καταγγελίες για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις πρέπει να αποσαφηνιστούν, να εξορθολογιστούν και να κοινοποιηθούν δεόντως στο κοινό, (ii) να ενισχυθεί ο ρόλος των δικαστών και των εισαγγελέων με διευθυντικά καθήκοντα όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου εργασίας..

60. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της σύστασης, οι αρχές εξηγούν ότι ο αριθμός των υποθέσεων που καταχωρούνται για ακρόαση στα πρωτοβάθμια δικαστήρια και στα εφετεία καθορίζεται από κανονισμό που θεσπίζεται από τη συνέλευση δικαστών κάθε δικαστηρίου και εγκρίνεται από το Διοικητική Ολομέλεια του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή του Συμβουλίου της Επικρατείας. Εφαρμόζεται από τον προεδρεύοντα δικαστή, ο οποίος επίσης αποφασίζει για την αίτηση του διαδίκου να προσδιορίσει την υπόθεσή του σε πιο κοντινή ημερομηνία ακρόασης. Οι ημερομηνίες των αγωγών, των αιτήσεων και των προσφυγών που υποβάλλονται σε αστικά δικαστήρια πρέπει να προγραμματιστούν εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες για ειδικές διαδικασίες και 12 μήνες για τακτικές διαδικασίες, σύμφωνα με τους εσωτερικούς κανονισμούς του δικαστηρίου.

61. Επιπλέον, επιθεωρητές δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και του Συμβουλίου της Επικρατείας εξετάζουν κάθε μήνα το φόρτο εργασίας κάθε πρωτοδικείου και εφετείου βάσει εγγράφων και γραφημάτων που στέλνονται από τους προεδρεύοντες δικαστές και τα οποία αναφέρουν το φόρτο εργασίας ανά δικαστή του δικαστηρίου (άρθρο 80-86, 89 και 91 του Ν. 1756/1988). Όσον αφορά τους αιτούντες στα διοικητικά δικαστήρια και στο Συμβούλιο της Επικρατείας, μπορούν να ζητήσουν την ταχύτερη επίλυση της υπόθεσής τους εάν αυτή εκκρεμεί για περισσότερο από δύο χρόνια (άρθρα 59 και 60 του Ν. 4055/2012).

62. Οι καταγγελίες εναντίον δικαστών μπορούν να λάβουν τη μορφή αγωγής κακοδικίας ή απλής καταγγελίας εναντίον δικαστή. Όποιος πλήττεται από τις πράξεις ή τις παραλείψεις ενός δικαστή μπορεί να υποβάλει καταγγελία στον επικεφαλής του δικαστηρίου όπου αυτός / αυτή υπηρετεί. Οι καταγγελίες διαβιβάζονται στη συνέχεια στον Πρόεδρο του Πειθαρχικού Συμβουλίου του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθώς αυτοί είναι υπεύθυνοι για την πειθαρχική δίωξη των δικαστών. Οι καταγγελίες μπορούν επίσης να απευθύνονται απευθείας σε αυτά τα πρόσωπα, τα οποία μπορούν να κινήσουν αυτεπάγγελτα πειθαρχική δίωξη εναντίον δικαστή (άρθρο 99 του Ν. 1756/1988).

63. Όσον αφορά το δεύτερο μέρος της σύστασης, οι αρχές δηλώνουν ότι οι επικεφαλής των δικαστηρίων δεν διαχειρίζονται μόνο το φόρτο εργασίας, αλλά ασκούν επίσης σχετική εποπτεία. Μπορούν να εκδίδουν γενικές οδηγίες και προφορικές προειδοποιήσεις στους δικαστές των οποίων οι υποθέσεις καθυστερούν. Μπορούν επίσης να απαγορεύσουν στον δικαστή να κάνει διακοπές εάν υπάρχει υψηλός κίνδυνος καθυστέρησης στις υποθέσεις του / της.

64. Μια άλλη εγγύηση για τη μείωση των καθυστερήσεων πριν από το στάδιο της απόφασης είναι ο καθορισμός προθεσμιών για την έκδοση απόφασης πέραν της οποίας κινείται πειθαρχική δίωξη εναντίον ενός δικαστή και η υπόθεση μπορεί να αφαιρεθεί από τον δικαστή που την είχε αναλάβει υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Επιπλέον, οι καθυστερήσεις στις υποθέσεις λαμβάνονται σοβαρά υπόψη για την προαγωγή των δικαστών και μπορεί να προκαλέσουν μείωση της αμοιβής τους.

65. Τέλος, οι αρχές επιθυμούν να επισημάνουν τη σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε όσον αφορά το επίπεδο συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως καταγράφηκαν στη 1243η σύνοδο της Επιτροπής Υπουργών, που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο στις 8-9 Δεκεμβρίου 2015. Η Επιτροπή, έχοντας καταγράψει την πλήρη συμμόρφωση της Ελλάδας με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο. 46 παρ.

1 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αποφάσισε να θέσει τέρμα στην επίβλεψη 344 ελληνικών υποθέσεων που αφορούσαν την υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας για την εκδίκαση ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων.

66. Η Επιτροπή των Υπουργών, κατά την απόφαση αυτή, έλαβε ιδιαίτερα υπόψη: α) το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει θεσπίσει επαρκή εθνικά ένδικα μέσα για τον έλεγχο του εύλογου χρόνου των διαδικασιών και την καταβολή αποζημίωσης σε περίπτωση υπέρβασης αυτού του χρόνου, β) μια σειρά νομοθετικών και άλλων μέτρων που έλαβε το Ελληνικό Δημόσιο, όπως η εισαγωγή της διαμεσολάβησης και της ψηφιακής δικαιοσύνης, που οδήγησαν στη μείωση του χρόνου εκδίκασης ή της καθυστέρησης των εκκρεμών υποθέσεων, γ) την περάτωση των δικαστικών υποθέσεων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και δ) την καταβολή δίκαιης ικανοποίησης στους προσφεύγοντες σε όλες αυτές τις υποθέσεις.

67. Επιπλέον, σε μία τακτική συνεδρίαση των Μόνιμων Αντιπροσώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία πραγματοποιήθηκε στα τέλη του 2016, αποφασίστηκε να τερματιστεί η επιτήρηση για 32 υποθέσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στις οποίες είχε γίνει υπέρβαση του εύλογου χρόνου των διαδικασιών. Τα στατιστικά στοιχεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για το έτος 2016 δείχνουν ότι σε θέματα προσφυγών η Ελλάδα κατατάσσεται στην δέκατη έκτη θέση μεταξύ 47 χωρών, γεγονός που αποτελεί ελαφρά βελτίωση σε σχέση με την 14η θέση του προηγούμενου έτους. Συγκεκριμένα, εκκρεμούν 698 προσφυγές, εκ των οποίων το 37% αφορά την εύλογη περίοδο εκδίκασης υποθέσεων.

68. Η GRECO σημειώνει τις πληροφορίες που υπέβαλαν οι ελληνικές αρχές. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στην έκθεση αξιολόγησης (παράγραφοι 93 έως 95), οι δικονομικές εγγυήσεις για την πρόληψη αδικαιολόγητων καθυστερήσεων φαίνεται να επικεντρώνονται υπερβολικά στο χρονοδιάγραμμα για τη λήψη αποφάσεων, η αξιολόγηση του φόρτου των δικαστών και των εισαγγελέων δεν χρησιμοποιεί συγκεκριμένους δείκτες, όπως ο μέσος χρόνος των διαδικασιών, τα ποσοστά καταδίκης κ.λπ. και δεν υπάρχει πληροφοριακό σύστημα που να υποστηρίζει την

ταχεία επεξεργασία δεδομένων σε αυτόν τον τομέα. Όσον αφορά τους τρόπους υποβολής καταγγελιών για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, πρέπει να διευκρινιστούν και να δημοσιοποιηθούν κατάλληλα οι τρόποι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το κοινό. Τέλος, τίποτα δεν δείχνει ότι ο ρόλος των διαχειριστών δικαστών και εισαγγελέων ενισχύθηκε όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου εργασίας.

69. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση xiii δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή.

Σύσταση xiv.

70. *Η GRECO συνέστησε να εισαχθεί ένα σύνολο σαφών προτύπων επαγγελματικής δεοντολογίας και ακεραιότητας, συνοδευόμενο από επεξηγηματικά σχόλια ή / και πρακτικά παραδείγματα για τους δικαστές και τους εισαγγελείς.*

71. Οι αρχές αναφέρουν ότι ο ισχύων κώδικας για την οργάνωση των δικαστηρίων και το καθεστώς των δικαστών (Νόμος 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε) περιλαμβάνει τις σχετικές διατάξεις σχετικά με τον τρόπο συμπεριφοράς των δικαστών. Στις 10 Μαρτίου 2017 συστάθηκε νομοθετική επιτροπή στο Υπουργείο Δικαιοσύνης με σκοπό τη μεταρρύθμιση του Ν. 1756/1988. Η εν λόγω επιτροπή ενημερώθηκε για τις συστάσεις της GRECO και πρέπει να υποβάλει την έκθεσή της μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2017. Παράλληλα, διεξάγονται δημόσιες διαβουλεύσεις για μια μελλοντική συνταγματική μεταρρύθμιση.

72. Η GRECO σημειώνει ότι τα μέτρα για την εφαρμογή της παρούσας σύστασης βρίσκονται ακόμα σε πολύ προκαταρκτικό στάδιο και συμπεραίνει ότι η σύσταση xiv δεν έχει εφαρμοστεί.

Σύσταση xv.

73. Η GRECO συνέστησε να τεθεί υπό μελέτη η ενοποίηση των διαφόρων δικαστικών οργάνων που είναι επί του παρόντος υπεύθυνα για τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων.

74. Οι αρχές υποδεικνύουν ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας διαβίβασε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης έγγραφο που ανέφερε τη θέση του σχετικά με όλες τις συστάσεις της GRECO. Σχετικά με αυτή τη σύσταση, το Συμβούλιο της Επικρατείας θεωρεί ότι "σύμφωνα με το Σύνταγμα δεν υπάρχει δυνατότητα ενοποίησης των διαφόρων δικαστικών οργάνων, καθώς υφίσταται διαχωρισμός των δικαστικών κλάδων και ο καθένας έχει τα δικά του όργανα". Το Άρθρο 90 και το Άρθρο 91 παρ. 3 του Συντάγματος, τα οποία αφορούν τη σταδιοδρομία, την επαγγελματική εποπτεία και την πειθαρχία των δικαστών και των εισαγγελέων, προβλέπουν τρία διαφορετικά δικαστικά συμβούλια: το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο για την αστική και ποινική δικαιοσύνη, το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου και το ανώτατο δικαστικό συμβούλιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η αλλαγή αυτού του θεσμικού πλαισίου προϋποθέτει την τροποποίηση του Συντάγματος, το οποίο δεν προβλέπεται επί του παρόντος.

75. Η GRECO αναφέρεται στο σύνολο των ερωτημάτων που είχε εγκρίνει κατά την 71η σύνοδο ολομέλειας (βλέπε συνοπτική έκθεση GRECO (2016) 8) για την αξιολόγηση του επιπέδου εφαρμογής των συστάσεων που προτρέπουν "να τεθεί υπό μελέτη", δηλαδή της καταλληλότητας, της έκτασης, της νομιμότητας και της τεκμηρίωσης. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας και το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι νόμιμα θεσμικά όργανα που αποφασίζουν τι μέτρα πρέπει να λάβουν για την εφαρμογή της σύστασης. Ωστόσο, η GRECO είναι της άποψης ότι η απόφαση αυτή δεν ελήφθη μετά από διεξοδική διαδικασία προβληματισμού, που έλαβε υπόψη τις ανησυχίες που αποτελούν τη βάση της σύστασης. Οι συζητήσεις για την τροποποίηση του Συντάγματος για άλλα θέματα βρίσκονται σε εξέλιξη (βλ. Συστάσεις xiv και xix) και αυτή η σύσταση θα μπορούσε να τεθεί υπό μελέτη σε αυτή τη διαδικασία, με τη συμμετοχή άλλων συναφών θεσμικών οργάνων και νομικών εμπειρογνομώνων ή ακαδημαϊκών. Η GRECO είναι

της άποψης ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια καταλληλότητας και έκτασης και δεν μπορεί να θεωρήσει ότι αυτή η σύσταση εφαρμόστηκε, έστω και εν μέρει.

76. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xv δεν έχει εφαρμοστεί.

Σύσταση xvi.

77. *Η GRECO συνέστησε να εισαχθεί η σύνταξη περιοδικών δημόσιων εκθέσεων σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής αρχής, οι οποίες θα περιλαμβάνουν επαρκή στατιστικά στοιχεία, πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με τη διαχείριση του φόρτου εργασίας και τις πειθαρχικές υποθέσεις.*

78. Οι αρχές εξηγούν ότι περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και των εισαγγελικών αρχών δημοσιεύονται κάθε τρίμηνο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στην ιστοσελίδα του⁷. Από το 2016, διατηρούνται στατιστικά στοιχεία για τον Άρειο Πάγο, τα εφετεία, τα πρωτοβάθμια δικαστήρια, τις εισαγγελικές αρχές στα εφετεία και τα πρωτοβάθμια δικαστήρια, τα διοικητικά δικαστήρια και τα ειρηνοδικεία. Τα δεδομένα χωρίζονται ανά τύπο υποθέσεων (δημόσιο δίκαιο, οικογενειακά θέματα, εργασιακές υποθέσεις κ.λπ.) και αναφέρουν τον αριθμό των υποθέσεων που εισήχθησαν, δημοσιεύθηκαν, ακυρώθηκαν (κατόπιν συμφωνίας των μερών) και εκκρεμούν ανά τρίμηνο.

79. Επιπλέον, η Ένωση Νομικών Μελετών⁸, μια ΜΚΟ αποτελούμενη από δικαστές και ακαδημαϊκούς υψηλού επιπέδου, δημοσίευσε μελέτη με τίτλο "Βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των αστικών και ποινικών διαδικασιών - αναδιάρθρωση του συστήματος δικαιοσύνης και αποκατάστασης". Η μελέτη αυτή αναλύει τα στατιστικά στοιχεία για τις υποθέσεις για τα έτη 2009 έως 2014, συμπεριλαμβανομένου του φόρτου εργασίας ανά δικαστή και ανά δικαστήριο, του

---

⁷ www.ministryofjustice.gr

⁸ www.etdime.gr

μέσου χρόνου των διαδικασιών και του χρόνου αναμονής για ακροάσεις σε αστικές και ποινικές υποθέσεις.

80. Οι αρχές αναφέρουν επίσης, όσον αφορά το δίκτυο πληροφορικής, ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει θεσπίσει, στο πλαίσιο του Προγράμματος ESPA 2007-2013, ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των υποθέσεων διοικητικής δικαιοσύνης. Επιτρέπει την ηλεκτρονική καταγραφή και παρακολούθηση υποθέσεων, την επεξεργασία σύνθετων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων και περιλαμβάνει μια πολυγλωσσική πύλη για τη διοικητική δικαιοσύνη, η οποία παρέχει πληροφορίες, ηλεκτρονική υποβολή εγγράφων και αιτήσεων, καθώς και ηλεκτρονική κοινοποίηση των αποφάσεων στο κοινό. Τέλος, το έργο περιέλαβε την προμήθεια και εγκατάσταση περιφερειακού εξοπλισμού (εκτυπωτές, σαρωτές, λογισμικό κλπ.), που επιτρέπει τη σύνδεση με την κεντρική βάση δεδομένων και την αποθήκευση και επεξεργασία δεδομένων και στατιστικών σχετικά με τη διοικητική δικαιοσύνη. Περιλαμβάνει επίσης ένα κεντρικό σύστημα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για όλους τους δικαστές και τους υπαλλήλους της διοίκησης της δικαιοσύνης.

81. Η GRECO επισημαίνει ότι τα στοιχεία που δημοσιεύονται περιοδικά από το Υπουργείο Δικαιοσύνης φαίνεται να έχουν επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνουν και στοιχεία για τη δραστηριότητα των εισαγγελικών αρχών, καλύπτοντας έτσι ένα κενό που επισημάνθηκε στην έκθεση αξιολόγησης. Ωστόσο, δεν φαίνεται ότι τα δεδομένα που δημοσιεύονται αναλύονται ούτε σχολιάζονται. Επίσης, δεν υπάρχουν ακόμη περιοδικές εκθέσεις σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας, ούτε δημόσιες (ανώνυμες) πληροφορίες σχετικά με πειθαρχικές υποθέσεις.

82. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xvi εφαρμόστηκε εν μέρει.

Σύσταση xvii.

83. Η GRECO συνέστησε να εφαρμοστεί πρόγραμμα κατάρτισης και ευαισθητοποίησης σχετικά με θέματα που αφορούν την ακεραιότητα τόσο στο πλαίσιο της αρχικής όσο και της συνεχούς κατάρτισης των δικαστών και των εισαγγελέων.

84. Οι αρχές αναφέρουν ότι η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών παρέχει εννέα υποχρεωτικά μαθήματα διάρκειας δύο ωρών το καθένα σχετικά με την «Ιστορία της Δικαιοσύνης, της Επαγγελματικής Δεοντολογίας και της Δικαστικής Συμπεριφοράς, των Θεμελιωδών Θεμάτων του Πειθαρχικού Δικαίου, της Νομοθεσίας για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα και στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τους θεσμούς που διασφαλίζουν την ανεξαρτησία αυτής» για την πολιτική και ποινική κατεύθυνση⁹. Για τη διοικητική κατεύθυνση, διδάσκονται εννέα δίωρα μαθήματα με θέμα "Επαγγελματική Δεοντολογία, Νομοθεσία για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης και Συγκριτικό Δίκαιο" και άλλα εννέα δίωρα μαθήματα με θέμα "Δημόσια Υπηρεσία και Πειθαρχικό Δίκαιο"¹⁰.

85. Όσον αφορά τη συνεχιζόμενη κατάρτιση, από το 2013 πραγματοποιήθηκαν πολλά σεμινάρια σχετικά με το ρόλο του δικαστή και ζητήματα που σχετίζονται με την ακεραιότητα (στις 25 Νοεμβρίου 2013, στις 30-31 Ιανουαρίου 2014 και στις 23 Μαΐου 2016). Οι διδάσκοντες είναι δικαστές του Συμβουλίου της Επικρατείας και καθηγητές νομικής. Το πρόγραμμα σπουδών και σεμιναρίων για το 2017 της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών είναι αναρτημένο στο διαδίκτυο¹¹ και, όσον αφορά το 2018, η Εθνική Σχολή Δικαστηρίων βρίσκεται σε διαδικασία ανάλυσης και τελειοποίησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατάρτισης και των απαιτήσεων δεοντολογίας και δικαστικής συμπεριφοράς.

86. Η GRECO σημειώνει την εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων αρχικής κατάρτισης. Θεωρεί, ωστόσο, ότι οι μορφές συνεχιζόμενης κατάρτισης σε θέματα που σχετίζονται με την ακεραιότητα είναι ουσιαστικά παρόμοιες με αυτές που

⁹ http://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/programmata_spoudon/en/polit22.pdf

¹⁰ http://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/programmata_spoudon/en/dioik22.pdf

¹¹ <http://www.esdi.gr/nex/index.php/en/2015-07-21-12-01-18>

αξιολογήθηκαν στην Έκθεση Αξιολόγησης και υπενθυμίζει ότι η σύσταση απαιτεί εντατικοποίηση των προσπαθειών και στον τομέα αυτό.

87. Η GRECO συμπεραίνει ότι η σύσταση xvii έχει υλοποιηθεί εν μέρει.

Πρόληψη της διαφθοράς των εισαγγελέων, ειδικά

Σύσταση xviii.

88. *Η GRECO συνέστησε να συντάσσονται και να εφαρμόζονται με συνέπεια οι ακριβείς κανόνες διαχείρισης υποθέσεων στις υπηρεσίες των εισαγγελικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων για την ανάθεση και την απόσυρση μιας υπόθεσης.*

89. Οι αρχές αποσαφηνίζουν τις πληροφορίες σχετικά με τη διαχείριση των υποθέσεων στο πλαίσιο της εισαγγελικής υπηρεσίας που δόθηκαν κατά την επιτόπια επίσκεψη. Σύμφωνα με το Άρθρο 16 του Ν. 1756/1988, ο προϊστάμενος της εισαγγελικής αρχής αναθέτει τις υποθέσεις σύμφωνα με τους εσωτερικούς κανόνες της εισαγγελικής αρχής, όπως προβλέπονται από το Άρθρο 17 του Ν. 1756/1988. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για αυτή την ανάθεση είναι ο βαθμός και η αρχαιότητα κάθε εισαγγελέα, η ταχεία και αποτελεσματική ολοκλήρωση κάθε περίπτωσης, η σπουδαιότητα, η πολυπλοκότητα και ο βαθμός δυσκολίας της υπόθεσης και ο σχετικός φόρτος εργασίας.

90. Όταν ορισμένοι εισαγγελείς, κατά την επιτόπια επίσκεψη, αναφέρθηκαν στη διανομή των υποθέσεων με κλήρωση, εννοούσαν ότι η κλήρωση διεξάγεται για την ακρόαση των ποινικών υποθέσεων. Η κλήρωση διεξάγεται σε σχέση με τη συμμετοχή δικαστών και εισαγγελέων σε ποινικές υποθέσεις σύμφωνα με το άρθρο. 17 τμήμα Β του Ν. 1756/1988, το οποίο δυστυχώς δεν είχε μεταφραστεί και δεν δόθηκε στην GET κατά την αξιολόγηση. Οι αρχές τονίζουν ότι η κλήρωση σε ελληνικά δικαστήρια διεξάγεται μόνο για την ακρόαση των υποθέσεων. Σύμφωνα με

το ελληνικό σύστημα, οι ποινικές υποθέσεις καταγράφονται για ακρόαση σε συγκεκριμένες ημερομηνίες. Η κληρώση διεξάγεται στο τέλος κάθε μήνα και μόνο τότε γνωστοποιούνται οι δικαστές και οι εισαγγελείς που θα ακροαστούν την υπόθεση. Επομένως, είναι αδύνατο για τον επικεφαλής της εισαγγελικής αρχής να ρυθμίσει έτσι ώστε ένας συγκεκριμένος εισαγγελέας να ακούσει μια συγκεκριμένη ποινική υπόθεση. Μπορεί να αναθέσει τις υποθέσεις στους εισαγγελείς μόνο για προκαταρκτική έρευνα και δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί πότε η υπόθεση θα είναι έτοιμη να εκδικαστεί. Όταν είναι έτοιμη, είναι απολύτως πιθανό η υπόθεση να παρουσιαστεί από έναν άλλο εισαγγελέα από αυτόν που την προετοίμασε. Το Άρθρο 17 τμήμα Β περιέχει επίσης κανόνες για την απόσυρση και την επακόλουθη αντικατάσταση ενός δικαστή ή εισαγγελέα από την εκδίκαση μίας υπόθεσης.

91. Η GRECO είναι ικανοποιημένη από τις διευκρινίσεις που παρασχέθηκαν και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xviii αντιμετωπίστηκε με ικανοποιητικό τρόπο.

Σύσταση xix.

92. Η GRECO συνέστησε να τροποποιηθούν οι διαδικασίες που αφορούν το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος ούτως ώστε να μην παρεμποδίζουν ή να αποτρέπουν την ποινική δίωξη όσον αφορά την υπηρεσία και τα πρώην μέλη της κυβέρνησης.

93. Οι αρχές δηλώνουν ότι η εφαρμογή της παρούσας σύστασης απαιτεί συνταγματική τροποποίηση. Η αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος συζητείται αυτό το έτος και διεξάγεται δημόσια διαβούλευση μέσω ειδικής ιστοσελίδας με τίτλο "Επιτροπή Διαλόγου για τη Συνταγματική Αναθεώρηση"¹².

94. Η GRECO σημειώνει ότι δεν έχουν ακόμη ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την εφαρμογή της σύστασης.

---

¹² www.syntagma-dialogos.gov.gr

95. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xix δεν έχει εφαρμοστεί.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

96. **Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει εφαρμόσει ικανοποιητικά ή έχει αντιμετωπίσει με ικανοποιητικό τρόπο έξι από τις δεκαεννέα συστάσεις που περιλαμβάνονται στην Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Κύκλου.** Από τις υπόλοιπες συστάσεις, επτά έχουν υλοποιηθεί εν μέρει και έξι δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή.

97. Συγκεκριμένα, οι συστάσεις ii, iii, vi, viii και ix έχουν εφαρμοστεί ικανοποιητικά, η σύσταση xviii αντιμετωπίστηκε με ικανοποιητικό τρόπο, οι συστάσεις i, iv, v, vii, xi, xvi και xvii έχουν εφαρμοστεί εν μέρει και οι συστάσεις x, xii, xiii, xiv, xv και xix δεν έχουν εφαρμοστεί.

98. Όσον αφορά τους βουλευτές, η GRECO εκφράζει την ικανοποίησή της για την έγκριση και τη δημοσίευση ενός κώδικα δεοντολογίας, ο οποίος περιλαμβάνει κανόνες σχετικά με τη σύγκρουση συμφερόντων, την αποδοχή δώρων και άλλων ωφελημάτων και την κατάχρηση εμπιστευτικών πληροφοριών. Η πρόβλεψη στον Κώδικα ενός μηχανισμού εποπτείας της συμμόρφωσης του βουλευτή με τους κανόνες είναι επίσης θετική. Η GRECO σημειώνει επίσης ότι έχουν πραγματοποιηθεί βελτιώσεις όσον αφορά τις δηλώσεις των περιουσιακών καταστάσεων, οι οποίες υποβάλλονται πλέον ηλεκτρονικά και περιλαμβάνουν ευρύτερο φάσμα πληροφοριών σχετικά με τα χρέη και τις υποχρεώσεις των βουλευτών και ότι η Επιτροπή για τον Έλεγχο των Δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων είναι λειτουργική. Εντούτοις, ορισμένες ανησυχίες της GRECO δεν έχουν αντιμετωπιστεί σε μεγάλο βαθμό, συγκεκριμένα το ζήτημα που αφορά την ταχεία διαδικασία θέσπισης νόμων από το Κοινοβούλιο, το θέμα των ομάδων άσκησης πίεσης, το θέμα του ασυμβίβαστου των βουλευτών και το ζήτημα των κανόνων άρσης της ασυλίας τους.

99. Όσον αφορά τους δικαστές και τους εισαγγελείς, σημειώθηκε κάποια περιορισμένη πρόοδος, δηλαδή η τριμηνιαία δημοσίευση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στοιχείων σχετικά με τις δραστηριότητες της εισαγγελικής υπηρεσίας και οι διευκρινίσεις που παρείχαν οι ελληνικές αρχές όσον αφορά τους κανόνες διαχείρισης υποθέσεων στην εισαγγελική υπηρεσία. Απαιτείται πολύ πιο αποφασιστική δράση σε πολλά θέματα, όπως η μέθοδος επιλογής των ανώτατων δικαστών και εισαγγελέων, οι δικονομικοί κανόνες που θα προσφέρουν περαιτέρω εγγυήσεις κατά των καθυστερήσεων στις δικαστικές διαδικασίες, η έκδοση ενός συνόλου σαφών προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας για τους δικαστές και τους εισαγγελείς, η περιοδική υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας και η περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή της συνεχιζόμενης κατάρτισης δικαστών και εισαγγελέων σε θέματα ακεραιότητας.

100. Βάσει όλων όσων προαναφέρθηκαν, η GRECO σημειώνει ότι είναι απαραίτητη περαιτέρω σημαντική πρόοδος ώστε να αποδειχθεί ότι μπορεί να επιτευχθεί ένα αποδεκτό επίπεδο συμμόρφωσης με τις συστάσεις εντός των επόμενων 18 μηνών. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουν ήδη ληφθεί πολλά σημαντικά μέτρα και υπό την προϋπόθεση ότι οι ελληνικές αρχές θα συνεχίσουν τις προσπάθειές τους, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το σημερινό χαμηλό επίπεδο συμμόρφωσης με τις συστάσεις δεν είναι "καθολικά μη ικανοποιητικό" υπό την έννοια του άρθρου 31, παράγραφος 8.3 του Διαδικαστικού Κανονισμού της GRECO. Η GRECO, σύμφωνα με τον Κανόνα 31, αναθεωρημένη παράγραφος 8.2, ζητεί από τον επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ελλάδας να υποβάλει συμπληρωματικές πληροφορίες έως τις 30 Απριλίου 2019 σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων i, iv, v, vii, x έως xvii και xix.

101. Τέλος, η GRECO καλεί τις ελληνικές αρχές να εγκρίνουν, το συντομότερο δυνατό, τη δημοσίευση της έκθεσης, τη μετάφρασή της στην εθνική γλώσσα και τη δημοσιοποίηση της μετάφρασης αυτής.

